

УДК 378.1(4)

Л. Я. Філіпова, доктор педагогічних наук, професор, Харківська державна академія культури, м. Харків

НАЦІОНАЛЬНІ РАМКИ КВАЛІФІКАЦІЙ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І РЕКОМЕНДАЦІЇ

Розглянуто й охарактеризовано основні тенденції розробки національних (НРК) та європейських рамок кваліфікацій (ЄРК). Проаналізовано міжнародний освітній досвід, визначено тенденції розвитку стандартів у галузі вищої освіти окремих країн, які переважно мають національну спрямованість. Описано елементи змістової структури та головне призначення ЄРК, наведено приклади з досвіду країн ЄС щодо впровадження НРК на різних його етапах. Підкреслено значення для української освітньої системи питань відповідності вимогам європейського освітнього співтовариства.

Ключові слова: *національна рамка кваліфікацій, європейська рамка кваліфікацій, національна система кваліфікацій, вища освіта, Україна, зарубіжна вища освіта.*

Л. Я. Филиппова, доктор педагогических наук, профессор, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

НАЦИОНАЛЬНЫЕ РАМКИ КВАЛИФИКАЦИЙ В ЕВРОПЕЙСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И РЕКОМЕНДАЦИИ

Рассмотрены и охарактеризованы основные тенденции разработки национальных (НРК) и европейских рамок квалификаций (ЕРК). Проанализирован международный образовательный опыт, определены тенденции развития стандартов в области высшего образования отдельных стран, которые преимущественно имеют национальную направленность. Рассмотрены элементы содержательной структуры и основное назначение ЕРК, примеры из опыта стран ЕС относительно внедрения НРК на разных его этапах. Подчеркнуто значение для украинской образовательной системы вопросов соответствия требованиям европейского образовательного сообщества.

Ключевые слова: *национальная рамка квалификаций, европейская рамка квалификаций, национальная система квалификаций, высшее образование, Украина, зарубежное высшее образование.*

L. Ya. Filipova, Doctor of of Pedagogical Sciences, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK AT THE EUROPEAN HIGHER EDUCATIONAL SPACE: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND RECOMMENDATIONS

The main trends of development of National Qualifications Framework (NQF) and the European Qualifications Framework (EQF) are considered and characterized. The author has analyzed international educational experience, revealed tendencies of the standards development in the field of higher education of some countries, which

have mainly a national orientation. The elements of the content structure and main purpose of EQF are considered, including examples from the EU states on the implementation of the NQF at different stages. A particular attention is paid to the importance for the Ukrainian educational system issues of the compliance with the requirements of the European educational community.

Key words: *National Qualifications Framework, European Qualifications Framework, national system of qualifications, higher education, Ukraine, foreign higher education.*

Сучасні реформи української системи вищої освіти потребують від усіх учасників освітніх процесів (передусім — освітян, викладачів та вчених) цілеспрямованої підготовки до запровадження суттєвих трансформацій у структурах, рівнях, змісті навчання в кожному окремому університеті, загалом зміни ідеології освіти, спрямованої на інтеграційний рівень європейських стандартів.

Мета статті — охарактеризувати головні тенденції системного підходу до розробки національних та європейських рамок кваліфікацій на основі аналізу міжнародної освітньої практики.

У результаті обговорень питань освіти на національних і європейському рівнях (зокрема в межах Ради Європи) формується загальне розуміння багаторазових цілей вищої освіти на міжнародному рівні, головними з яких є:

- підготовка до трудового ринку;
- виховання активних громадян демократичного суспільства;
- особистий розвиток;
- розвиток і обслуговування широкого спектра основ прогресивного знання [4].

Результати звітів Європейських освітніх структур та робочих груп свідчать, що всі означені цілі пов'язані між собою. Зазначається, що перші три цілі зацентровано переважно на людині, котра здобуває кваліфікацію, четверта — на суспільстві, наявних взаємовідносинах між кваліфікаціями і можливістю працевлаштування, інших соціальних цілях. Однак усі чотири цілі мають як індивідуальні, так і соціальні виміри [4].

Востанні роки активізувалися національні та міжнародні дискусії стосовно кваліфікацій вищої освіти, зокрема обговорюються питання їх організації, визнання зв'язку один з одним на національних і міжнаціональних підставах. Ключовими факторами в стимулюванні таких дебатів стали події, що відбулися в межах Болонського процесу. Європейська Комісія та Європейська Рада міністрів освіти висловили припущення, що європейський трудовий ринок не може функціонувати ефективно без європейських кваліфікаційних рамок, які слугували б загальним орієнтиром для визнання кваліфікацій.

Кваліфікаційні рамки забезпечують систематичний опис повного діапазону кваліфікацій у межах освітньої системи, а також можливих способів взаємообміну освітніми програмами та студентами. У спрощених термінах національні кваліфікаційні рамки вищої освіти визначаються як: єдиний опис кваліфікацій на національному рівні або рівні системи освіти, який є інтернаціонально зрозумілим і через який усі кваліфікації та інші досягнення, здобуті в процесі навчання в системі вищої освіти, можна описати і послідовно пов'язати між собою [3; 4].

Існують різні форми національних кваліфікаційних рамок; деякі містять усі рівні та типи кваліфікацій, інші лише відокремлюють кваліфікації вищої освіти від інших типів кваліфікацій. Таким чином, деякі національні системи використовують єдину структуру, в той час як інші мають багаторазові структури, які об'єднуються формально.

Учені зазначають, що в міжнародному освітньому просторі тривають процеси розробки й упровадження національних рамок кваліфікації (НРК), що охоплюють більше 120 країн світу. Наявність різних стандартів у професійному навчанні ускладнює переміщення професійних працівників у межах регіонального, а тим більше транснаціонального ринку. Отже, уповільнюється і сам розвиток (економічний, культурний, технічний), оскільки виробнича і невиробнича сфера недостатньо оперативно поповнюється потрібними їм людськими ресурсами необхідної кваліфікації. Тобто єдиний економічний ринок потребує єдиної кваліфікації професійного персоналу [10].

Відзначаються такі тенденції: економічні стандарти транснаціонального ринку впроваджуються достатньо оперативно, оскільки є загалом загально визначеними, зокрема в межах регіонального масштабу, а стандарти в галузі освіти більшою мірою мають національну орієнтованість. Причини слабшої мобільності освітньої сфери порівняно з економічною полягають у тому, що вона більшою мірою оснований на традиціях і національній ментальності. Таким чином, процес уніфікації сфери освіти на регіональному рівні є довготривалим і потребує поетапності. Прикладом такої послідовності є досвід упровадження європейської рамки кваліфікацій (ЄРК), яка являє собою узагальнену довідкову рамку, що дозволяє європейським країнам пов'язати свої національні рамки кваліфікацій між собою. Тобто ЄРК стає своєрідним інструментом переведення національних кваліфікацій у простіший і зрозуміліший для сприйняття національними суб'єктами формат, нівелює національну специфіку й національні кордони в галузі освіти і, зрештою, професійні кваліфі-

кації. Таке спрощення допомагає професійним працівникам, тим, хто навчається або працює, вільно переміщатися в рамках дії ЄРК: змінювати місце роботи й освітні установи, а освітній системі загалом надає мобільності та гнучкості [10].

Національні кваліфікаційні рамки будуються, використовуючи типові елементи, позначені в Берлінському Комюніке. Відомо, що кваліфікацію підтверджує диплом або інший документ, виданий компетентними органами, який свідчить, що специфічні результати навчання були досягнуті після успішного завершення визнаної програми вищої освіти. Документ про присвоєння кваліфікації вказує на те, що студент закінчив діапазон навчання, що належить до певного стандарту та/або зазначеного рівня, досягнутого людиною, і вважається придатним для виконання специфічної ролі та допущеним до вирішення завдань або роботи. Для кваліфікацій вищої освіти важливим є детальний опис, який відображає їх цілі та функції і таким чином полегшує порівняння і визнання на міжнародному рівні.

У «новому стилі» кваліфікаційних структур, кваліфікації описуються в термінах:

- робочого навантаження (кредити),
- циклу або рівня освітньої програми,
- результатів навчання,
- компетентності,
- профілю [9].

Саме ці елементи забезпечують прозорість і вдосконалюють процедуру визнання, відповідно до вимог європейського освітнього співтовариства.

Водночас є складні питання, зокрема стосовно такого елементу ЄРК, як профіль (галузь навчання). У цьому напрямі освітяни працюють для узгодження навчальних планів з метою їх визнання та мобільності, хоча й визнається, що професійно-галузевий профіль є питанням національних пріоритетів, інколи його складно порівнювати й узгоджувати із зарубіжними аналогами.

Зазначимо, що НРК розглядається як класифікація, структурована за рівнями опису кваліфікацій, визнаних на національному та міжнародному рівнях; засіб узгодження попиту і потреби у кваліфікаціях. Вона спрямовна на вимірювання й зіставлення результатів навчання і виявлення співвідношення дипломів, свідоцтв та інших документів, що підтверджують здобуття освіти та завершення навчання. НРК розробляється не автономно, а обов'язково в межах національної системи кваліфікацій (НСК), яка трактується як сукупність механізмів правового й інституціонального регулюван-

ня кваліфікацій працівників зі сторони ринку праці та пропозицій кваліфікацій від системи освіти і навчання. Окрім НРК національна система кваліфікацій також містить: класифікатори ринку праці (по сферах професійної діяльності); професійні та кваліфікаційні стандарти; галузеві ради (для моніторингу розвитку галузі та прогнозів, розробки професійних і кваліфікаційних стандартів, узгодження освітніх стандартів); національний орган з питань розвитку кваліфікацій (для забезпечення якості кваліфікацій); органи із сертифікації кваліфікацій [3; 5].

Головне призначення НСК:

- формування «ринку кваліфікацій» («цінність» працівника визначається його реальною кваліфікацією) і витіснення існуючого «ринку дипломів» («цінність» працівника визначається дипломом про завершення курсу навчання в навчальному закладі);
- усунення неузгодженості між спеціальностями, кваліфікаціями і потребами ринку праці, підсистемами освіти (вищої освіти, неперервної професійної освіти, загальної середньої освіти, професійної освіти, неформальної освіти) [6].

Кваліфікаційні рамки Європейського простору вищої освіти можуть досягати багатьох цілей, які втілюють вже різні національні структури. Найзначущими із цих цілей є такі, як: міжнародна прозорість (легко читана система із зіставними ступенями), міжнародне визнання (загальне розуміння результатів, представлених кваліфікацією) і міжнародна мобільність студентів та дипломованих фахівців [3].

Нині розвиток концептуальних підходів опису кваліфікацій стає важливим пріоритетом багатьох країн, які запроваджують освітні реформи згідно з вимогами Болонського процесу. Такі тенденції не обмежуються лише країнами Європи або тільки вищою освітою, вони спостерігаються і в інших напрямках освіти та частинах світу, наприклад, в Австралії, Новій Зеландії, Південній Африці тощо [4].

Міжнародний досвід розробки НРК свідчить про різні її етапи. Так, на прикладі країн Європи відомо, що розробку концепції та структури рамки здійснюють в Італії, Нідерландах, Норвегії, Словаччині, Швеції, Іспанії, Румунії та інших країнах; консультування та проектне пілотування — у Німеччині, Австрії, Фінляндії; законодавче визнання та впровадження — у Бельгії, Естонії, Литві, Португалії, Хорватії, Чехії, Данії тощо; перегляд раніше існуючих рамок і практичне їх використання — в Ірландії, Великобританії, Франції; уже мають упроваджені рамки та досвід їх використання — в Австралії, Канаді, Гонконгу, Сінгапурі, Південній Кореї та багатьох інших країнах світу [6].

У реформуванні системи професійної освіти важливим є досвід Великобританії, уряд якої поставив мету до 2020 р. підняти країну у світовому рейтингу конкурентоспроможності з 13-го на 8-е місце. Для цього національною ідеєю має стати перехід від управління людськими ресурсами до управління людським капіталом, оскільки саме людина — «власник» кваліфікації — стає ключовим фактором розвитку економіки знань [12].

Для розробки національної системи кваліфікацій міністерство вищої освіти Польщі у 2006 р. створило робочу групу в складі експертів Болонського процесу, представників державної комісії з акредитації, головної ради з вищої освіти, парламенту студентів. У процесі підготовки національної структури кваліфікацій зважали на те, що кожен рівень кваліфікаційної структури повинен максимально відображати кваліфікації, які є складовою структури, з точки зору обсягу виконаної роботи, рівня, якості, результатів і спрямованості навчання [11].

Розробка національної системи кваліфікацій у країнах ЄС триватиме ще деякий період, протягом якого має бути, передусім, внесено відповідні зміни в національні закони про вищу освіту, після чого проекти НРК будуть запропоновані для на обговорення широкій академічній громадськості [12].

Підкреслюється, що розробка НРК і НСК є довгостроковим проектом, який потребує наявності: інфраструктури, консультацій, управління, фінансів, координації політики, яку проводять різні міністерства й органи влади. Тобто для розробки Національних рамок кваліфікацій необхідні: структурована і регульована участь усіх зацікавлених сторін; системна координація між національними міністерствами (освіти, праці, галузевими міністерствами) й організаціями роботодавців.

Щодо можливого алгоритму впровадження НРК і НСК для окремої країни, то рекомендації європейських освітніх структур такі:

- створити необхідне правове поле (закон про професії та НСК, класифікатори ринку праці тощо);
- сформувані необхідні інституціональні механізми (галузеві ради, органи із сертифікації, інститути розвитку кваліфікацій тощо);
- упровадити механізми прогнозування попиту на кваліфікації;
- визначити типологію кваліфікацій на національному рівні (координація) й описати рівні в термінах результатів, а не «вхідних» параметрів (прозорість);
- створити інформаційну інфраструктуру, мережу консультаційних служб і служб з профорієнтації;

- визначити разом з роботодавцями напрями підготовки відповідно до сфер професійної діяльності та сформулювати базу даних вимог до програм різних рівнів кваліфікації;
- розробити і впровадити механізми оцінки й сертифікації кваліфікацій, що дозволяють оцінювати одиниці кваліфікації та компетенції, отримані в процесі праці / неформальної освіти;
- підготувати експертів для системи кваліфікацій [5; 12].

В Україні також реалізовано певні етапи розвитку та впровадження НРК і НСК. Зокрема, вже розроблено й працюють навчальні програми для маркетологів, атестовані Європейською Маркетинговою Конфедерацією, які відповідають рівням ЄКР: програми Нідерландського Інституту Маркетингу – NIMA (Netherlands Institute of Marketing), середньостроковий практичний курс з подальшою міжнародною професійною атестацією. Існують такі рівні цих маркетингових програм і відповідності рівням уніфікованої європейської системи оцінки кваліфікацій: NIMA Marketing A (рівень 4 в ЄКР); NIMA Marketing Communications / NIMA Sales (рівень 5 в ЄКР); NIMA Marketing B (рівень 6); NIMA Marketing C (рівень 7).

Отримуючи сертифікат про проходження європейської кваліфікаційної атестації, в якому зазначається кваліфікаційний рівень, унікальний і зрозумілий для всіх країн Євросоюзу, український фахівець стане затребуваним на Європейському ринку праці. Це також підвищить ринкову цінність такого фахівця для західних компаній, які працюють в Україні [2].

В Україні з 2014 р. вже на законодавчому рівні закріплені важливі положення ЄРК щодо визначення НРК та її цілей, а також основних освітніх рівнів. Так, у Законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), в статті 27-1 надано таке визначення: «Національна рамка кваліфікацій – це «системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів». Вона розробляється із залученням об'єднань організацій роботодавців та затверджується в порядку, визначеному законодавством [1].

Національна рамка кваліфікацій спрямована на:

- 1) введення європейських стандартів та принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців;
- 2) забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудових відносин;
- 3) сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, набутих в Україні;
- 4) налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці [1].

У цьому Законі (Стаття 30) уточнюються освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені в Україні: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук [1].

В умовах сучасних змін освітнього процесу в Україні, підтверджених прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), питання розробки національних рамок кваліфікації в межах вищої освіти, як відповідь на сучасні виклики європейського освітнього співтовариства, є надзвичайно важливими для українських освітян. Успішне вирішення цих завдань має стати стратегічними орієнтирами імплементації положень Закону України «Про вищу освіту» та подальшого просування української освітньої системи до європейських вимірів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. — Назва з екрана.
2. Европейская система квалификаций. Что это и как используется в Украине? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.magistr.net.ua/article/431.htm>. — Загл. с экрана.
3. Европейская система сертификации образования и подготовки на протяжении всей жизни (СЕС) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kspu.ru/upload/documents/2013/03/21/26bf62cf9af37356d4bacc0407a22692/evropejskaya-sistema-sertifikatsii-obrazovaniya-i-podgotovki-na-protyazhenii-vse.doc>. — Загл. с экрана.
4. Квалификационные рамки Европейского пространства высшего образования. Болонская рабочая группа по Квалификационным рамкам [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.socio.msu.ru/documents/umo/bologne/A_Framework_for_Qualifications_of_the_European_Higher_Educat.doc. — Загл. с экрана.
5. Коулз М. Национальная система квалификаций. Обеспечение спроса и предложения квалификаций на рынке труда. / М. Коулз, О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева. — М. : РИО ТК им. А. Н. Коняева, 2009. — 115 с.
6. Муравьева А. А. Принципы и процедуры разработки национальной рамки квалификаций. / А. А. Муравьева и др. — М. : Центр изучения проблем профес. образования, 2006. — 160 с.
7. Национальная рамка квалификаций Российской Федерации: Рекомендации. — М. : Федер. ин-т развит. образов., 2008. — 14 с.
8. Олейникова О. Н. Модульные технологии: проектирование и разработка образовательных программ: учеб. пособ. / О. Н. Олейникова. — М. : Альфа-М, ИНФРА-М, 2010. — 247 с.
9. Олейникова О. Н. Система квалификаций в странах ЕС / О. Н. Олейникова, А. А. Муравьева // Среднее профессиональное образование. Приложение к ежемес. теорет. и науч. метод. журналу «СПО». — 2006. — №3. — С. 42 — 59.
10. Чистохвалов В. Н. Сравнительный анализ национальных рамок квалификаций России и Казахстана [Електронний ресурс] / В. Н. Чистохвалов, Ч. Ю. Ким, А. Б. Омурзакова. — Режим доступу: http://www.akvobr.ru/analiz_ramok_kvalifikacii.html. — Загл. с экрана.
11. Chmielecka E. Europejskie Ramy Kwalifikacji / E. Chmielecka // Forum akademickie. — 2009. — nr 1. — S. 5 — 11.

12. Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning // Official Journal of the European Union. — 2008. — P. 111 — 115.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/111-zakon-ukrayiny-pro-vyschu-osvitu>. — Nazva z ekrana.
2. Evropeiskaia sistema kvalyfykatsyi. Chto eto i kak ispolzuetsia v Ukrainy? [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupa: <http://www.magistr.net.ua/article/431.htm>. — Zhl. s ekrana.
3. Evropeiskaia sistema sertyfykatsyy obrazovaniya y podgotovky na protiazhenyy vsei zhyzny (SES) [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupa: <http://www.kspu.ru/upload/documents/2013/03/21/26bf62cf9af37356d4bacc0407a22692/evropejskaya-sistema-sertyfikatsii-obrazovaniya-i-podgotovki-na-protyazhenii-vse.doc>. — Zhl. s ekrana.
4. Kvalyfykatsyonnye ramky Evropeiskoho prostranstva vyssheho obrazovaniya. Bolonskaia rabochaia hruppa po Kvalyfykatsyonnym ramkam [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupa: [http://www.socio.msu.ru/documents/umo/bologne/A Framework for Qualifications of the European Higher Educat.doc](http://www.socio.msu.ru/documents/umo/bologne/A%20Framework%20for%20Qualifications%20of%20the%20European%20Higher%20Education.doc). — Zhl. s ekrana.
5. Coles M. Natsionalnaya sistema kvalifikatsiy. Obespecheniye sprosa i predlozheniya kvalifikatsiy na rynke truda. / M. Coles, O. N. Oleynikova, A. A. Muravyeva. — M. : RIO TK im. A. N. Konyayeva, 2009. — 115 s.
6. Muravyeva A. A. Printsipy i protsedury razrabotki natsionalnoy ramki kvalifikatsiy. / A. A. Muravyeva i dr. — M. : Tsentr izucheniya problem profes. obrazovaniya, 2006. — 160 s.
7. Natsionalnaya ramka kvalifikatsiy Rossiyskoy Federatsii: Rekomendatsii. — M. : Feder. in-t razvit. obrazov., 2008. — 14 s.
8. Oleynikova O. N. Modulnyye tekhnologii: proyektirovaniye i razrabotka obrazovatelnykh programm: ucheb. posob. / O. N. Oleynikova. — M. : Alfa-M, INFRA-M, 2010. — 247 s.
9. Oleynikova O. N. Sistema kvalifikatsiy v stranakh ES / O. N. Oleynikova, A. A. Muravyeva // Sredneye professionalnoye obrazovaniye. Prilozheniye k ezchemes. teoret. i nauch. metod. zhurnalu «SPO». — 2006. — №3. — S. 42 — 59.
10. Chistokhvalov V. N. Sravnitelnyy analiz natsionalnykh ramok kvalifikatsiy Rossii i Kazakhstana [Elektronnyy resurs] / V. N. Chistokhvalov, Ch. Yu Kim, A. B. Omurzakova. — Rezhim dostupa: http://www.akvobr.ru/analiz_ramok_kvalifikatsii.html. — Zagl. s ekrana.
11. Chmielecka E. Europejskie Ramy Kwalifikacji / E. Chmielecka // Forum akademickie. — 2009. — nr 1. — S. 5 — 11.
12. Recommendation of the European Parliament and of the Council on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning // Official Journal of the European Union. — 2008. — P. 111 — 115.

UDC 378.1(4)

NATIONAL QUALIFICATIONS FRAMEWORK AT THE EUROPEAN HIGHER EDUCATIONAL SPACE: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND RECOMMENDATIONS

Filipova L. Ya., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Social Communication, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

flyak@ukr.net

The aim of this paper is to characterize the basic tendencies of development of national and European qualifications frameworks based on an analysis of international educational practice.

Research methodology is represented by system and information approaches, and methods: document analysis and processing; operationalization of concepts; comparative analysis; evaluation; generalizations.

Results. The trends in the development of standards in the field of education in different countries are observed. They are mainly national benchmarks based on the traditions and national mentality; characterized by a weak academic mobility. Therefore, the process of unification of education on the regional level will require long-term stages. European Qualifications Framework (EQF) becomes a kind of tool for conversion of national qualifications in easy to read format for national actors, eliminates the national identity in the field of education, contributes to the compatibility of professional qualifications. Framework for Qualifications of the European Higher Education area can achieve many purposes, including: international transparency, international recognition and international mobility of students and graduates.

Novelty. The main tendencies of the European and national qualifications frameworks development based on an analysis of international educational practices are identified; the possibility of their adaptation to the Ukrainian higher education is considered.

The practical significance. The material of this paper is useful for teachers, scientists, post-graduate and doctoral students who work in the field of Ukrainian educational system and its development in the context of the European educational community.

Key words: *National Qualifications Framework, European Qualifications Framework, national system of qualifications, higher education, Ukraine, foreign higher education.*

Надійшла до редколегії 23.04.2015 р.